VERENIGING KWALITEITSBORGING NEDERLAND

Deskundigenbijeenkomst Eerste Kamer
10 november 2026
Vereniging Kwaliteitsborging Nederland (VKBN)

Position paper Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

‘De Wkb groeit door’

Op weg naar een volwassen stelsel en een betere bouwkwaliteit

Over VKBN

Vereniging Kwaliteitsborging Nederland (VKBN) is de brancheverenigingvan instrumentaanbieders en kwaliteitsborgers die de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) uitvoeren. Samen zijn onze leden betrokken bij ruim 80 procent van de projecten onder de Wkb. Daarmee brengt VKBN brede praktijkervaring in: van de beoordeling van bouwplannen tot de controles tijdens de uitvoering. Onze leden zien waar risico’s en tekortkomingen ontstaan, hoe aannemers daarop reageren. Als uit het dossier en de controles blijkt dat aan de eisen is voldaan, geeft de kwaliteitsborger de verklaring af die voor de gereedmelding nodig is.
Door deze dagelijkse praktijk hebben wij goed zicht op zowel de meerwaarde als de ontwikkelpunten van het stelsel. De wet moet bijdragen aan betere bouwkwaliteit tegen aanvaardbare kosten. Dat vraagt om een heldere rolverdeling, goede informatie-uitwisseling en toezicht dat werkt.

Waar staan we nu

De Wkb is in ontwikkeling en de praktijk bouwt ervaring op. De Wkb maakt het mogelijk om voor het eerst de bouwkwaliteit systematisch te volgen op alle relevante eisen uit het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), gedurende het hele bouwproces. Daarmee draagt de Wkb aantoonbaar bij aan verbetering van de bouwkwaliteit: wat niet voldoet wordt zichtbaar. Wat zichtbaar is, wordt tijdig hersteld.

Projectgegevens van een aantal instrumentaanbieders en kwaliteitsborgers [1] laten zien dat afwijkingen vroeg worden gevonden én hersteld. In ruim 2.500 bouwplannen zijn gemiddeld twee tot vier afwijkingen van het Bbl vóór de uitvoering ontdekt. Tijdens de bouw zijn tienduizenden controlepunten beoordeeld; ongeveer 15 procent voldeed bij de eerste controle niet en is vervolgens hersteld. Die herstelmomenten zijn kwaliteitswinst, ook als ze niet volledig zichtbaar worden in de nu gebruikte indicatoren, en statistische vergelijking met het verleden lastig is door het ontbreken van een nulmeting.

De verzamelde gegevens maken bovendien patronen zichtbaar, onder meer rond energiezuinigheid en andere bouwfysische eisen. Die transparantie helpt partijen hun werkwijze te verbeteren. De onderzoeken van Arcadis, TloKB en EIB laten op hun beurt zien dat verdere ervaring en ontwikkeling nodig zijn. Er zijn kinderziektes en groeistuipen, maar de praktijk biedt ook concrete aanknopingspunten om het stelsel te versterken.

Randvoorwaarden voor een goed werkend Wkb-stelsel

De Wkb vraagt om vertrouwen maar vooral óók om tijdig ingrijpen als regels niet (goed) worden nageleefd. De recente schorsing van een grote kwaliteitsborger heeft duidelijk gemaakt dat signalen zorgvuldig, voortvarend en voldoende diepgaand moeten worden onderzocht. Dat is ook in het belang van VKBN en haar leden: stevig toezicht draagt bij aan een gelijk speelveld en voorkomt een race naar de bodem. Meer

[1] Indicatief, gebaseerd op interne analyses van KIK, Stichting IAW, Plangarant en Oculus

transparantie over waarschuwingen, sancties en toezichtuitkomsten versterkt ook het toezicht door instrumentaanbieders. TloKB en instrumentaanbieders kunnen elkaar versterken, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. De vormgeving hiervan in wet, toelatingskader en/of uitvoeringspraktijk moet nader worden uitgewerkt. De gevolgen van toekomstige schorsingen voor eigenaren en andere betrokkenen moeten beperkt blijven. Capaciteit bij kwaliteitsborgers om projecten over te nemen is daarbij vooralsnog geen probleem. VKBN denkt actief mee over oplossingsrichtingen.

Bij kleine projecten in gevolgklasse 1 zijn de kosten van kwaliteitsborging en de administratieve lasten relatief hoog. Partijen werken aan een betere informatie-uitwisseling waardoor de kosten omlaag kunnen. Ook liggen er kansen in het waar mogelijk delen van eenmalig verzamelde gegevens. VKBN werkt in dit verband aan geaggregeerde, geanonimiseerde data vanuit de leden.

Kosten en administratieve lasten zijn echter één kant van de medaille. Een evenwichtige beoordeling kijkt ook naar opbrengsten: Wat voldoet wordt aantoonbaar vastgelegd, afwijkingen worden eerder hersteld, wat herstel achteraf kan voorkomen en opdrachtgevers en bouwconsumenten meer zekerheid geeft.

Ontwerpers en aannemers blijven verantwoordelijk voor de kwaliteit van het ontwerp en de uitvoering. Kwaliteitsborgers toetsen risicogericht, rapporteren en leggen bevindingen vast. Gemeenten houden hun rol als bevoegd gezag en handhaven waar dat nodig is. Het stelsel werkt echter alleen als bevindingen bij de juiste partij terechtkomen en zo nodig tot actie leiden. De informatiepositie van gemeenten om hun rol adequaat te vervullen verdient daarom verdere invulling. Het beoogde ingebruiknamebesluit om bouwwerken zonder formele gereedmelding toch in gebruik te kunnen nemen, helpt ook.

Het stelsel van kwaliteitsborging is nieuw, het vak niet. Onafhankelijke toetsing en toezicht bestaan al langer in onder meer de infrastructuur, woningbouw en verzekeringspraktijk. VKBN ondersteunt de verdere professionalisering met een opleidingskader, een EVC-systematiek en jaarlijkse bijscholing. Ook werken we aan een onafhankelijk register voor gekwalificeerde professionals, dat naar verwachting in 2027 wordt ingevoerd.

Hoe ziet de toekomst eruit

Over het vervolg van de Wkb wordt besloten na de afgesproken evaluatie in 2027. Die evaluatie moet zorgvuldig en op basis van feiten plaatsvinden. De centrale vraag daarbij is of het stelsel voldoende bijdraagt aan een betere bouwkwaliteit tegen aanvaardbare kosten.
Zowel EIB als Arcadis constateren dat ervaring helpt, maar nog ongelijk verdeeld **is. C**irca 70 procent van de grondgebonden woningen worden gebouwd in gemeenten buiten de G4 en G40. In deze gemeenten is tot nu toe gemiddeld ervaring opgedaan met 35 woningen**.** Dat vraagt om blijvende aandacht voor opleiding, samenwerking en kennisdeling en is van belang voor de evaluatie.

VKBN ziet uitbreiding naar gevolgklasse 2 en 3 als een mogelijke en noodzakelijke vervolgstap. Opdrachtgevers, ontwerpers en bouwers van deze bouwwerken zijn professionele partijen met kwaliteitssystemen en passende ICT. Er is al veel ervaring met onafhankelijke kwaliteitsborging onder meer door opdrachtgevers als Rijkswaterstaat en RVB, en in opdracht van waarborginstellingen en verzekeraars. Het kleinere aantal partijen en projecten maakt de overgang bovendien overzichtelijk. Uitbreiding van de Wkb voorkomt dat partijen twee systemen naast elkaar moeten gebruiken. En vermindert onduidelijkheid over welke projecten wel of niet onder de Wkb vallen. Zo ontstaat er meer ruimte om ervaring op te bouwen en te investeren in deskundigheid en innovatie.

Tot slot nog dit: De Wkb is een majeure stelselwijziging. De ervaringen tot nu toe geven aanleiding om bij te sturen en te leren, niet om de ingezette beweging los te laten.

Dus: laten we die beweging vooral vasthouden: evalueer, verbeter waar nodig en zet gericht de volgende stap. We moeten vooruit om het stelsel naar volwassenheid te brengen.